

Rapport

Rapport over een klacht over de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst.

Datum: 24 maart 2015

Rapportnummer: 2015/067

Klacht

Verzoeker klaagt er over dat de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD):

- zijn telecommunicatie heeft getapt of heeft opgenomen zonder rechtmatige aanleiding;
- onbehoorlijk heeft gehandeld door personen in zijn omgeving te benaderen met het kennelijke doel deze personen negatief te beïnvloeden.

Bevindingen

Visie verzoeker

Verzoekers gemachtigde diende op 5 september 2014 een klacht in bij de minister van Defensie. In zijn brief deelde de gemachtigde de minister mee dat verzoeker, een gewezen militair, op enig moment via telecommunicatiemiddelen bepaalde gevoelige informatie had gedeeld. Deze informatie had verzoeker nimmer met anderen gedeeld, aldus verzoeker. Niet veel later werd verzoeker volgens zijn zeggen met deze informatie geconfronteerd door een tweetal afzonderlijke personen die vertelden dat zij deze informatie via medewerkers van de MIVD hadden gekregen. Eén van deze personen had de naam van de betreffende medewerker van de MIVD aan verzoeker verstrekt, aldus verzoeker.

Volgens verzoeker bleek uit deze informatie dat zijn telecommunicatie moet zijn getapt of opgenomen door de MIVD. Daarnaast was verzoeker gebleken dat medewerkers van de MIVD personen hadden benaderd met het kennelijke doel deze personen te beïnvloeden. Verzoeker was van mening dat de MIVD onrechtmatig, dan wel onbehoorlijk had gehandeld door zijn telecommunicatie te tappen of op te nemen en door personen in zijn omgeving te benaderen.

Visie minister van Defensie

Naar aanleiding van de klacht van verzoeker had de minister van Defensie advies ingewonnen bij de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD). Nadat de CTIVD advies had uitgebracht aan de minister deelde de minister verzoekers gemachtigde bij brief van 22 januari 2015 onder meer het volgende mee:

"Aan de hand van het door u gestelde omschrijft de Commissie uw klacht als volgt:

1. De MIVD zou onrechtmatig dan wel onbehoorlijk hebben gehandeld door uw telecommunicatie te tappen of op te nemen zonder rechtmatige aanleiding. Dit zou blijken uit feiten en omstandigheden die aannemelijk maken dat een uitlating die u alleen in een telefoongesprek heeft gedaan via de MIVD bekend is geworden bij personen in uw omgeving.

2. De MIVD zou onrechtmatig dan wel onbehoorlijk hebben gehandeld door personen in uw omgeving te benaderen met het kennelijke doel deze personen negatief te beïnvloeden.

Met betrekking tot het eerste klachtonderdeel komt de Commissie tot de conclusie dat dit klachtonderdeel feitelijke grondslag mist.

Met betrekking tot het tweede klachtonderdeel is de Commissie van oordeel dat dit klachtonderdeel ziet op twee gedragingen van de MIVD: het instellen van een onderzoek naar u en de invulling van dit onderzoek.

Met betrekking tot het instellen van het onderzoek naar u concludeert de Commissie dat er een redelijke aanleiding was om tot het instellen van een onderzoek over te gaan. De instelling van het onderzoek is daarmee naar het oordeel van de Commissie behoorlijk geweest.

Met betrekking tot de invulling van het onderzoek komt de Commissie tot de conclusie dat door het benaderen van meerdere personen in uw omgeving ten behoeve van het onderzoek rekening gehouden diende te worden met een zware inbreuk op uw persoonlijke levenssfeer. De Commissie constateert dat er een lichter middel voorhanden was. Op basis hiervan komt de Commissie tot de conclusie dat het gekozen middel, gezien de inbreuk op uw persoonlijke levenssfeer, niet in verhouding heeft gestaan tot het doel. Hiermee is niet voldaan aan de normen van evenredigheid en betrouwbaarheid en is voorts uw recht op eerbiediging van uw persoonlijke levenssfeer niet in voldoende mate gerespecteerd. De Commissie acht dit onbehoorlijk jegens u.

Ik neem het advies van de Commissie onverkort over en verklaar uw klacht ongegrond voor zover het betreft het eerste klachtonderdeel. Ten aanzien van het tweede klachtonderdeel verklaar ik uw klacht ongegrond ten aanzien van het instellen van een onderzoek naar u. Ten aanzien van de invulling van het onderzoek verklaar ik uw klacht evenwel gegrond. Hiervoor bied ik u mijn verontschuldiging aan."

Reactie verzoeker

Verzoeker kon zich met de reactie van de minister van Defensie op zijn klacht niet verenigen en wendde zich op 3 februari 2015 tot de Nationale ombudsman. In zijn brief merkte verzoekers gemachtigde op dat de minister zich in haar brief niet uitlaat over de vraag of de communicatiemiddelen van verzoeker zijn afgeluisterd/getapt. Verzoeker wil weten of en zo ja, wanneer zijn telecommunicatiemiddelen zijn afgeluisterd/getapt.

Voorts merkte de gemachtigde op dat de minister zich wel had uitgelaten over het feit dat de MIVD onbehoorlijk had gehandeld door personen in de omgeving van verzoeker te beïnvloeden. De minister geeft echter geen volledig overzicht van de personen die door de MIVD zijn benaderd en op welke wijze.

Onderzoek Nationale ombudsman

Tijdens een gesprek op 5 februari 2015 tussen de waarnemend Nationale ombudsman en medewerkers van de MIVD maakte de waarnemend Nationale ombudsman gebruik van de hem geboden gelegenheid om de door de minister in haar brief van 3 februari 2015 aan verzoeker verstrekte informatie te verifiëren. Hij had daarbij inzage in het advies en het rapport van bevindingen van de CTIVD en in de documenten die aan dat advies ten grondslag hebben gelegen (zie ook onder Achtergrond).

Beoordeling

Ten aanzien van het tappen of opnemen van telecommunicatiemiddelen

Verzoeker klaagt er over dat de MIVD zijn telecommunicatie heeft getapt of heeft opgenomen zonder rechtmatige aanleiding.

Wat betreft dit klachtonderdeel heeft de minister een beroep gedaan op de geheimhouding. De Nationale ombudsman is op grond van de wet verplicht dit beroep te honoreren.

Op basis van de aan de Nationale ombudsman verstrekte - en door de waarnemend Nationale ombudsman geverifieerde - informatie moet worden geoordeeld dat de klacht feitelijke grondslag mist.

Ten aanzien van het benaderen van personen in de omgeving van verzoeker

Verzoeker klaagt er verder over dat de MIVD personen in zijn omgeving heeft benaderd met het kennelijke doel deze personen negatief te beïnvloeden.

Ook wat betreft dit klachtonderdeel heeft de minister een beroep gedaan op geheimhouding.

Het vereiste van evenredigheid houdt in dat de overheid om haar doel te bereiken een middel kiest dat niet onnodig ingrijpt in het leven van de burger en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel. Dit betekent dat de overheid steeds een afweging maakt of een minder zwaar middel voor het doel dat zij wil bereiken, kan worden ingezet. De overheid moet voorkomen dat bepaalde burgers onevenredig nadeel hebben van maatregelen die de overheid neemt.

De CTIVD heeft deze klacht van verzoeker gesplitst in het instellen van het onderzoek en de invulling van dit onderzoek. Ten aanzien van het instellen van het onderzoek naar verzoeker heeft de CTIVD geconstateerd dat er een redelijke aanleiding was om tot het instellen van dit onderzoek over te gaan. De CTIVD heeft ten aanzien van dit onderdeel

van de klacht de minister geadviseerd deze klacht ongegrond te verklaren. De minister heeft dit advies opgevolgd. Op grond van de aan de Nationale ombudsman verstrekte - en door de waarnemend ombudsman geverifieerde - informatie heeft de Nationale ombudsman vastgesteld dat er inderdaad een onderzoek naar verzoeker is ingesteld en dat er een redelijke aanleiding bestond tot het instellen van dit onderzoek. In zoverre is de klacht van verzoeker niet gegrond.

Ten aanzien van de invulling van het onderzoek heeft de minister conform het advies van de CTIVD de klacht van verzoeker gegrond verklaard. De CTIVD heeft hierbij opgemerkt dat de MIVD er rekening mee had moeten houden dat het benaderen van meerdere personen in de omgeving van verzoeker een zware inbreuk vormde op de persoonlijke levenssfeer van verzoeker. Het door de MIVD gekozen middel stond volgens de CTIVD niet in verhouding tot het doel van het onderzoek. Door zijn handelwijze heeft de MIVD niet voldaan aan de normen van evenredigheid en betrouwbaarheid en de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van verzoeker niet in voldoende mate gerespecteerd.

De Nationale ombudsman is met de CTIVD van oordeel dat door het benaderen van personen uit de omgeving van verzoeker de vereisten van evenredigheid en betrouwbaarheid zijn geschonden en dat daardoor het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van verzoeker onvoldoende is gerespecteerd. Het is dan ook terecht dat de minister aan verzoeker verontschuldiging heeft aangeboden voor de wijze waarop het tegen hem ingestelde onderzoek is ingevuld.

Naar aanleiding van de wens van verzoeker om te weten wie door de MIVD zijn benaderd overweegt de Nationale ombudsman het volgende.

De Nationale ombudsman heeft kennis genomen van het verslag van bevindingen van de hoorzitting van de CTIVD waarin namen zijn genoemd van personen uit de omgeving van verzoeker die door de MIVD zijn benaderd. De Nationale ombudsman heeft niet kunnen vaststellen of er nog andere personen uit zijn omgeving zijn benaderd. Daarvoor dient verzoeker zich tot de minister te wenden.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, is niet gegrond voor zover deze betreft het tappen of opnemen van verzoekers telecommunicatie, alsmede het instellen van onderzoek naar verzoeker.

De klacht is gegrond, voor zover het betreft het benaderen van personen uit zijn omgeving, wegens schending van de vereisten van evenredigheid en betrouwbaarheid alsmede het vereiste dat het recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer wordt gerespecteerd.

De Nationale ombudsman,

Mr. F.J.W.M. van Dooren
waarnemend ombudsman

Achtergrond

Onderzoek

In het geval van een onderzoek naar aanleiding van een klacht over de MIVD kunnen onderzoek en rapportage doorgaans niet met eenzelfde openheid plaatsvinden als in andere zaken gebruikelijk is.

Ingevolge artikel 9:31, vierde lid van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) kan de minister van Defensie het verstrekken van de door de Nationale ombudsman gevraagde inlichtingen of stukken weigeren of de ombudsman meedelen dat uitsluitend hij van die gegevens mag kennis nemen indien daarvoor gewichtige redenen zijn. Gewichtige redenen kunnen zijn strijd met een wettelijke geheimhoudingsplicht of met het belang van de Staat. Op grond van artikel 83, vierde lid, van de Wet op de Inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002) dient de Nationale ombudsman zich bij zo'n beslissing van de minister neer te leggen.

Indien de Nationale ombudsman een onderzoek instelt naar aanleiding van een klacht over de MIVD, stelt hij de minister van Defensie, en eventueel een of meer betrokken ambtenaren in de gelegenheid om op de klacht te reageren. De Nationale ombudsman maakt daarbij gebruik van de in de Awb gegeven onderzoeksbevoegdheden. In voorkomende gevallen verstaat de (substituut-)ombudsman zich persoonlijk met medewerkers van de MIVD of neemt hij persoonlijk kennis van relevante gegevens (artikel 83, vijfde lid, Wiv 2002). Langs deze weg wordt informatie verkregen die de Nationale ombudsman nodig heeft voor zijn onderzoek.